

Alf Nystedt, Rånnaväg

berättar för Sture Hjalmarsson 1983-02-22

Jag är född i Nyfors, Gällstad den 31 december 1914. Mina föräldrar hette Carl Oskar Nystedt f. 1879 och Elin Mathilda f. 1880. Far var född i Gällstad och mor i Dalstorp. Min farfar var smeden Johan Wilhelm Nystedt född 1846 och min farmor Anna Cajsa Magnusdotter f. 1840.

Farfar levde ända till 1933, jag var 19 år då och har en del minnen av honom.

Han hade haft en hel del rörelser borta i Möllebo, men på den tiden var jag inte alls intresserad för sådana saker. Men han hade en smedja nere i Möllebo och han bodde där Beda Carlsson bodde på senare tid. Sedan byggde han det huset där min farbror Johan bodde, det var sedan han hade fördärvat sig i handen. Han hade sågat sig så illa så han var vanför på den handen.

Hans smedja är nedriven för många år sedan, den låg vid ån, från Beda Carlsson, snett över åt Backen till. Det var en väg där då och den är alldeles igenvuxen nu. Bron låg ovanför sågedammen och den är också borta.

Smedjan stod kvar som jag minns, men jag var aldrig inne i den. Farfar arrenderade Stockens såg och kvarn i Dalstorp, det ligger vid Hjälman bortanför Borrarp och ruinerna är kvar ännu.

Hjälmafors verkstäder låg lite längre ned och det är bra fall på ån hela tiden. Vi har hittat papper på att han har betalat skatt till Dalstorp.

Min far och mina farbröder arbetade med farfar i smedjan och när farfar fördärvade sig tog dom över, dom köpte det gamla bränneriet på Intorp och byggde upp det hemma vid ån.

Sedan byggde de också upp ett gjuteri där och gjorde handdrivna tröskverk, rove-och potatiskvarnar m.m. Det finns ett tröskverk kvar ännu, det fanns på Aspholmen men Karl-Gustav Larsson på Hagen tiggde till sig det av Gustav Kjällerström, så det står nu vid Hagen.

Jag vet inte när dom slutade med sin maskintillverkning och började med metallsågblad men jag har en svag aning av när dom grävde den där kanalen och satte upp ett elektricitetsverk, för verksamheten skedde ju med vattenkraft innan. Men det var under första världskriget då man fick använda karbidlampor som var nog så besvärliga.

Det var då sådan brådska att man inte hann sätta upp några stolpar, utan man satte upp ledningarna direkt i träden. Då levererades elkraft till både Intorp,

Redslarp, Björkholmen och Nolgården. Man fick gjuta en lång ränna på 2-300 meter för att få ett sådant fall som man behövde till turbinen. 1943 brann den stora verkstaden ned och då byggdes en mindre verkstad lite längre upp på området.

Samtidigt drog man in Trollhätte-kraft som man inte haft innan. Det var ofta dåligt med vatten i ån, så att den el-kraft de själva producerade inte räckte till hårdningen. Det var mycket grej när dom skulle bilda Östra Kinds elektriska distributionsförening och det var då Orre i Ölsremma som var den drivande kraften. En del bönder var missbelåtna med att få ledningen över sina ägor, särskilt de som inte skulle ha någon elektrisk kraft.

Förut när de hade elkraft från Nyfors fick de beställa tid när dom skulle tröska, för i vanliga fall så leverades ingen ström på dagtid. Man fick inte heller tröska på flera ställen samtidigt för då räckte inte strömmen till. Det var kanske lite besvärligt men det var ändå en stor framgång att komma ifrån vandringsströskverken.

Far och farbror Johan var ofta ute och satte upp och reparerade maskiner, det var både ångmaskiner och dieselmaskiner så dom måtte ha lärt sig en hel del. På brännvinsbränneriet på Intorp var dom ofta och reparerade och dom talade om att arbetarna där hade gjort små hål på kopparrören så att dom kunde tappa ur lite brännvin för egen räkning.....

Intorp måtte väl ha varit själva centrum på socknen på den tiden, för där fanns ju både bränneri, mejeri, bobinfabrik och handelsträdgård.

Min mormor var trädgårdsmästare där och hon dog 1918. Morfar hette Lindströ, han var smed och bodde i Dalstorp. Han dog rätt ung och sedan flyttade mormor till Intorp med sina barn. Där arbetade både hon och barnen på bobinfabriken med att borra hål i trärullar. Bobinfabriken brann ned och byggdes upp igen flera gånger. Den sista låg där vägen går in till Hästhagen, men förut hade två fabriker legat nedanför den nedersta kvarnen vid ån.

Min äldste morbror hette Karl, han for till Amerika och han var aldrig hemma sedan. Så hade jag en morbror som hette Oskar.

Det har försvunnit många stugor och torp även som jag minns. På Björkholmen fanns förr fyra torp, det var Aspholmen, Slätten, Skinnarhemmet och Gubbås. Nu är bara Aspholmen kvar. Under Redslarp var det Övergården, Sjöhagen och Hagen.

Sjöhagen är längesedan nedrivet, boningshuset blev drängstuga på Redslarp och lagården den köpte farfar och byggde upp hemma hos sig och den står kvar än idag. Sedan fanns det då backstugor, hemma fanns det två, Aspås och Apelås. Aspås är nedrivet, det låg inte långt från den lagården som är vid Nyfors. Båda de gamla stugorna revs ned när vi byggde om hemma 1928, då användes timret till att bygga ”sugor” av.

Mellan farbror Johans och vårt hem låg en stuga där brännmästaren på Intorp bodde. Han var död tidigare men ”brännmästarmora” bodde kvar där till 1926 eller 1927 då hon flyttade till en av sina döttrar och då revs stugan ned.

Nästan mitt emot där Johan bodde låg en liten backstuga och där bodde en tant som hette Amanda Jonsdotter. Hon var ogift men hade en son och denne blev ihjälkörd av tåget i Ulricehamn. Amanda dog väl 1926-1927 och då revs stugan ned.

Lite ovanför låg en stuga som hette Berget. Där bodde Nils Johanssons i f.d. Stegamo farmor och hennes barn, hon hade blivit änka 1899.

Under Nolgården försvann Grodered på 1930-talet och på Hallen finns bara lagården kvar. Det var ett rätt stort torp. Där bodde en tråddragare och ett tråddragarhus som ligger emellan kvarnarna finns kvar, det blev senare smedja, men hade förut varit tråddrageri.

Jag förstår inte vad alla de som bodde i backstugorna levde av, många gånger så var det nog goda grannar som fick hjälpa till.

Jag minns hur vanligt det var att när man bakat eller slaktat, att man då skulle gå till någon av dessa backstugesittare med en brödkaka, lite mjölk eller en smakbit av slaktet.

E. Aug. Ståhl och hans svåger Karl Johan Olsson köpte först Intorp och Redslarp som då hörde ihop 1903. Sedan delade de på sig och E. Aug. Ståhl flyttade till Redslarp 1904. Hans svåger behöll inte Intorp länge, utan sålde det och avflyttade redan 1905. Ståhl och hans svåger kom från Närke. När Ståhl köpte Redslarp var inte Nyfors friköpt, utan det gjorde min farfar och sedan köpte hans söner det av honom.

Alf Nystedt, Rånnaväg
31/12 1914 – 6/9 1999